

Hayman's
zakgids

Vogels

PETER HAYMAN | ROB HUME

Vogelbescherming
NEDERLAND

KOSMOS

www.kosmosuitgevers.nl

Oorspronkelijke titel: *The Birdwatching Pocket Guide to Britain and Europe*
© 2008 Voor het eerst gepubliceerd door Mitchell Beazley, een imprint van Octopus Publishing Group Ltd, Londen

© 2009-2017 voor de Nederlandse taal: Kosmos Uitgevers,
Utrecht/Antwerpen
Zevende druk 2017

Vormgeving omslag: Jan Johan ter Poorten, www.aperta.nl
Vertaling en productie: Ger Meesters

ISBN 978 90 2156 491 3
NUR 435

Alle rechten voorbehouden / All rights reserved
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze en/of door welk ander medium ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Deze uitgave is met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld. Noch de maker, noch de uitgever stelt zich echter aansprakelijk voor eventuele schade als gevolg van eventuele onjuistheden en/of onvolledigheden in deze uitgave.

Legenda

- niet vastgesteld in Nederland
  - dwaalgast in Nederland
  - standvogel in Nederland
  - zeldzame, maar regelmatige gast in Nederland
  - zomergast in Nederland
  - wintergast in Nederland
  - doortrekker in Nederland
  - steden en dorpen
  - zoetwatermoerassen
  - kust en zee
  - agrarische gebieden
  - lage struiken
  - hoge struiken
  - meren en plassen
  - bergen, hooglanden en kloven
  - rivieren en beken
  - kliffen en eilanden
  - loofbossen
  - naaldbossen
  - gemengde bossen
  - mannetje
  - vrouwtje
- L** lengte
  - SPW** spanwijdte
  - GW** gewicht
  - ad** adult
  - juv** juveniel
  - onv** onvolwassen

Kijk- en luistergeld voor de vogels?

Wandelen langs het strand, genieten van de bruisende branding en ploegen tegen de wind in. Lekker uitwaaien en kijken naar de zilvermeeuwen die moeiteloos, zonder ook maar een vleugeltip te bewegen tegen de harde wind in voorwaarts zeilen. Op het moment dat u zich afvraagt hoe ze dat klaar spelen en waarom ze dat doen is de eerste stap naar het vogels kijken gezet. Als dezelfde meeuwen een eindje verderop bezig zijn om mossels van zo'n tien meter hoogte op de strekdammen te laten vallen, wordt u pas echt nieuwsgierig. De mossels spatten uiteen op het basalt en op die manier weten de meeuwen heel slim de harde mossels te kraken. Vogels kennen talloze trucs om met zo min mogelijk verspilling van energie zo makkelijk mogelijk aan voedsel te komen, en dat is een van de boeiendste facetten van het vogelgedrag.

Vogels kijken is een hobby die door steeds meer mensen wordt ontdekt. Als u een aantal soorten kent en u vervolgens ook nog in het gedrag verdiept wordt het een steeds fascinerender bezigheid, waar u heel veel plezier aan kunt beleven. En... u hoeft er niet altijd voor op reis. In de achtertuin en om de hoek in het park leven een aantal vogelsoorten dat niet alleen boeiend gedrag vertoont maar ook prachtig kan zingen.

Met veel tuinvogels gaat het uitstekend, mede dankzij de voorlichting die Vogelbescherming Nederland al meer dan honderd jaar geeft, over hoe u van uw tuin een waar vogelparadijs kunt maken. Toch staan er een fiks aantal vogelsoorten onder hoge druk en sommige dreigen zelfs geheel uit ons land te verdwijnen. Vogelbescherming Nederland, de organisatie die specifiek opkomt voor de belangen van de wilde vogels en de gebieden waarin ze leven, heeft speciale reddingsplannen voor die bedreigde vogels gemaakt en voert ze vervolgens in samenwerking met andere organisaties uit. Op die manier is de ooievaar van de ondergang gered, zijn de kerkuil en de lepelaar weer algemene in plaats van zeldzame broedvogels geworden en neemt ook de schitterende ijsvogel, door beekherstel op grote schaal, weer gestaag toe. Maar voor de weidevogels, zoals de grutto en de tureluur, moet er nog heel veel gebeuren voor ze uit de gevarenzone zijn. Vogelbescherming Nederland werkt keihard aan het herstel van deze bijzondere vogels.

Als u niet alleen wilt genieten van de vogels maar Vogelbescherming Nederland in staat wilt stellen de vogelbelangen op een adequater manier te behartigen, overweeg dan eens of u jaarlijks een klein bedrag aan kijk- en luistergeld wilt betalen voor de vogels en word lid. Het betekent bovendien dat u ook op lange termijn van veel meer vogels kunt blijven genieten die anders een veel groter risico lopen uit ons landschap te verdwijnen.

Wij wensen u veel plezier toe met deze handige *Zakgids Vogels*.

Vogelbescherming Nederland

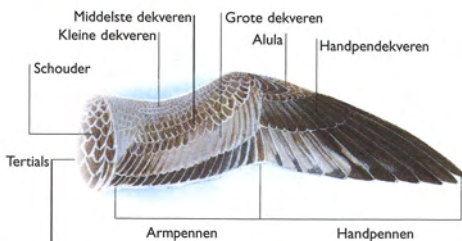
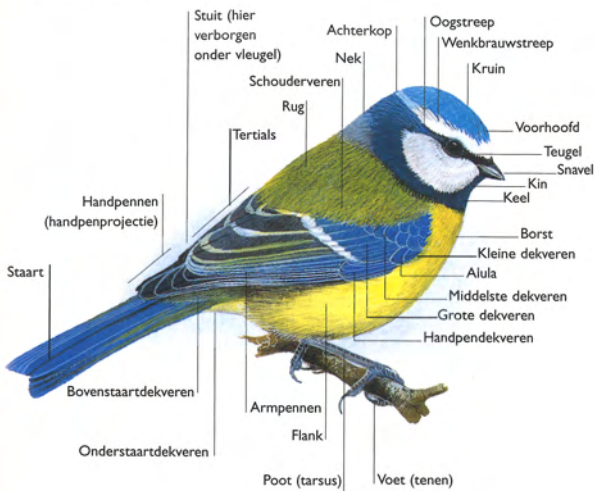
www.vogelbescherming.nl

www.natuurpunt.be

Topografie van een vogel

We hebben geprobeerd in dit boek technische termen zo veel mogelijk te vermijden, maar sommige details kunnen moeilijk op een andere manier effectief worden beschreven. Het loont dus om de algemene topografie van een vogel te bestuderen om vertrouwd te raken met de namen van de belangrijkste veergroepen en koppatronen. Deze termen worden getoond in onderstaande tekeningen, die ook van groot nut zijn bij het lezen van de soortbeschrijvingen.

Tertials zijn bij vliegende meeuwen kort en naar voren getrokken onder de schouderveren; langer en in vlucht duidelijker zichtbaar bij andere groepen, zoals de steltlopers.

Inhoud

	Legenda	2
	Topografie van een vogel	4
	Zwanen, ganzen en eenden	6
	Fazanten, ruigpoothoenders en patrijzen	32
	Duikers en futen	42
	(Pijl)stormvogels, jan-van-gent en aalscholvers	48
	Reigers en pelikanen	56
	Roofvogels	68
	Rallen	100
	Steltlopers	108
	Meeuwen, sterns en alken	138
	Zandhoenders, duiven en koekoeken	164
	Uilen	174
	Gierzwaluwen tot spechten	184
	Leeuweriken, zwaluwen en piepers	196
	Pestvogel tot heggenmussen	214
	Lijsters	220
	Zangers en vliegenvangers	234
	Mezen, boomkruipers en boomklevers	262
	Klauwierden, spreeuwen en kraaien	272
	Mussen, vinken en gorzen	288
	Register	316

Alpensneeuwhoen

Lagopus mutus

L 34–36 cm | SPW 54–60 cm | GW 400–600 g

Hele jaar witte vleugels; snelle, directe vlucht met snelle vleugelslag, lange glijperiodes

Winter ♂ heeft kleine snavel, zwarte gezichtstekening

Juv ▼

◀ ♀ zomer
▼ Varianten ▼

Witte vleugel bij zittende vogel grotendeels verborgen

Winter

Zomer

▲ ♂ winter

▲ ♀ lente

In de herfst ontwikkelen zich witte vlekken. Witte buik is bij zittende vogel niet altijd te zien.

♂ lente/ herfst ▲

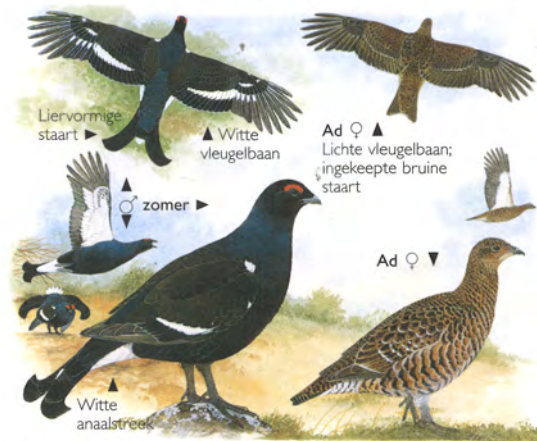
♂ zomer/ herfst ▲

Klein sneeuwhoen met witte vleugels van hooggebergte, noordelijke moerasgebieden en toendra; in alle kleden zijn de vleugels wit. Mannetje grijzer dan vrouwtje. 's Zomers meestal donker, dicht gebandeerd, vleugels wit. De witte buik en poten zijn vaak niet te zien bij kruipende vogels. In voor- en najaar grote witte vlekken op lichaam, donkere kop en borst, waardoor ze moeilijk te zien tussen met korstmoss bedekte rotsen. 's Winters geheel wit, maar mannetje met zwarte staart en zwarte oogvlek. Slankere snavel dan moerassneeuwhoen. Roep laag en onmuzikaal. Het mannetje roept vooral in het voorjaar tijdens de elegante, zwevende baltsvlucht.

L 40-55 cm | SPW 65-80 cm | GW 0,75-1,4 kg

Korhoen

Tetrao tetrix

Zwarte hoender van bosranden, moerassen en heide. Mannetje groot, opvallend, glanzend blauwzwart, liervormige staart, brede witte vleugelbaan, witte anaalstreek (vormt 'poederdons' onder gespreide staart tijdens balts). Vrouwtje zandbruin, met dichte bandering; staart bruin, vleugels hebben dunne witte baan. Roep herhaalde, bubbelende, koerende tonen en in balts ijl 'niezend'.

L 37-42 cm | SPW 55-66 cm | GW 650-750 g

Moerassneeuwhoen

Lagopus lagopus

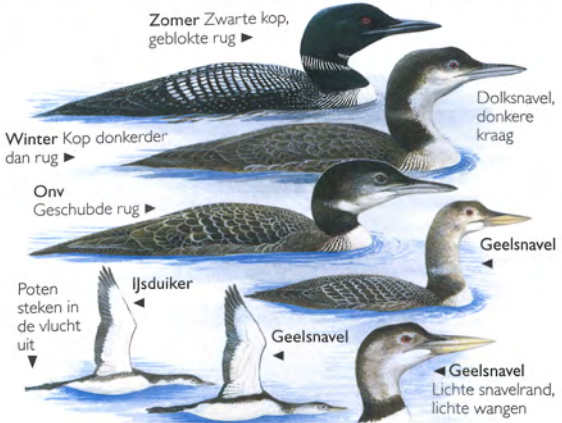
Compacte, roodbruine hoender met witte vleugels. Mannetje 's zomers roestbruin, witte buik en anaalstreek, witte vleugels. Vrouwtje lichter, geler, in lente vaak met witte vlekken. 's Winters op zwarte staart na geheel wit; geen zwart in gezicht. Snavel forser dan die van alpensneeuwhoen. Luide, ritmische, staccato tonen die uitlopen in triller en eindigen op *go-wa, go-wa, go-wa*.

Ijsduiker en Geelsnavelduiker

Gavia immer /
G. adamsii

L 70–80 cm | SPW 1,3–1,5 m | GW 3–4 kg
L 77–100 cm | SPW 1,35–1,6 cm | GW 4–5 kg

Grote duikers met forse snavel en breed lichaam, in zomerkleed met geblokte rug en witgestreepte halskraag op zwarte kop en nek. Juveniel en in winterkleed grijs van boven; ijsduiker zwarter op kop met zwarte halfkraag en dikke snavel met donkere bovenrand. Winter en juveniele geelsnavel met bruine, grotere kop, lichte wangen; bult op voorhoofd, lichte snavelbovenrand.

Parelduiker

Gavia arctica

L 60-70 cm | SPW 110-130 cm | GW 2-3 kg

Slanker lichaam en kleinere snavel dan ijsduiker. Adult zomer heeft grijze kop, gestreepte nekvlek, scherp begrensde ovalen met witte strepen op zwarte rug. Winter en onvolwassen grijsbruin en wit, met rug iets donkerder dan iets grijzere achterkop, witte flankvlek en aanduiding van Z-vormige rand over nek. Snavel recht, slank blauwgrijs tot gelig met donkerder punt.

L 55–69 cm | SPW 110–120 cm | GW 1,2–1,6 kg

Roodkeelduiker

Gavia stellata

Kleinste duiker. Snavel loopt taps toe en wordt iets opgeheven bij zwemmen. Heeft 's zomers grijze kop, gestreepte zijhals, donkere keel, geen wit op rug. Winter en onv. bruiner, met fijne witte spikkels op bovenzijde, licht gezicht (lichtst van duikers) waarbij wit boven oog doorloopt. Snelste duiker in de vlucht; vliegt met diepe vleugelslag, afhangelende kop, uitstekende poten.

L 46–51 cm | SPW 85–90 cm | GW 0,8–1 kg

Fuut

Podiceps cristatus

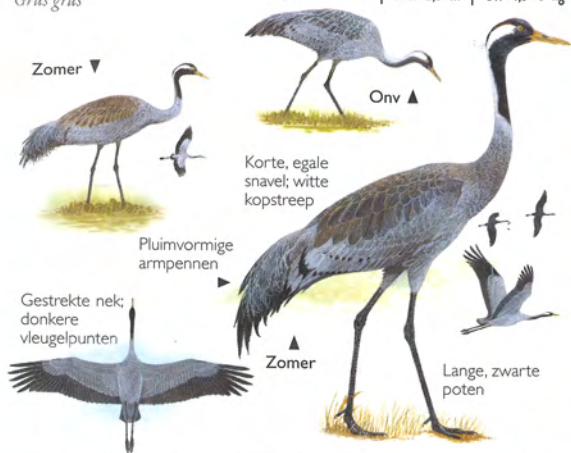

Watervogel met lange nek en puntige snavel. Hals en borst helderwit. Heeft 's zomers unieke zwarte kruin met pluimen en wit gezicht met brede oranje-zwarte omranding. 's Winters grijsbruin met witte lijn tussen zwarte kap en oogstreep. Vliegt laag en snel, uitstekende poten; kop en hals gestrekt en afhangend; grote witte veldvelden.

Kraanvogel

Grus grus

L 115–130 cm | SPW 2,3 m | GW 4,5–6 kg

Zomer ▼

Onv ▲

Korte, egale
snavel; witte
kopstreepPluimvormige
armpenenGestreckte nek;
donkere
vleugelpunten

Zomer ▲

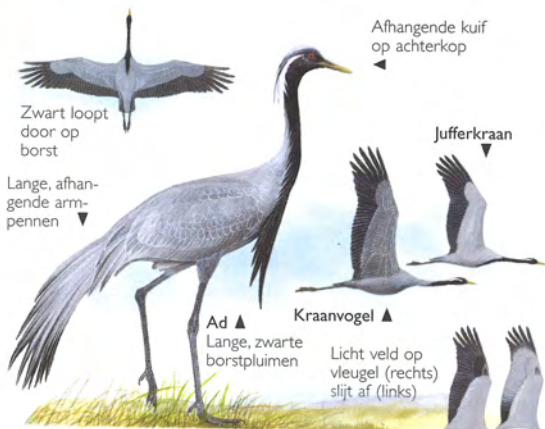
Lange, zwarte
poten

Enorme, grijze vogel van akkers en moerassen, vaak in groepen. Kleine kop en nek en zwaar lichaam. Bossige pluim van armpennen. Kop van adult zwart met witte streep van oog tot achterkop. Rode kruin (moeilijk te zien). Korte lichte snavel. Bruine rug in zomer. Onvolwassen heeft gemberbruine ongestreepte kop. Vliegt met gestreckte nek en poten; luide, lage schorre roep.

Jufferkraan

Anthropoides virgo

L 90–100 cm | SPW 2 m | GW 4–5 kg

Afhangende kuif
op achterkopZwart loopt
door op
borst

Jufferkraan ▼

Lange, afhan-
gende arm-
penen ▼

Ad ▲

Kraanvogel ▲

Lange, zwarte
borstpluimenLicht veld op
vleugel (rechts)
slijt af (links)

Elegant, met kleine snavel, steil voorhoofd (soms zichtbaar in de vlucht) en verlengde, puntige (niet bossige) armpennen. Zwart op kop, doorlopend in lange, puntige zwarte borstveren; kleine losse witte pluim achter oog. Onvolwassen vogel heeft zwakke koptekening. Heeft in de vlucht een iets minder scherp grijs-zwartcontrast dan kraanvogel.

L 100–115 cm | SPW 1,8–2,2m | GW 2,5–4,5 kg

Ooievaar

Ciconia ciconia

Grote, rode snavel,
witte kop

Contrastrijk
zwart en wit

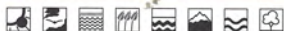
Vliegt met
gestrekte nek
en uitstekende
poten

Ad ▲

Juv ▲

Wit vaak vuilig;
poten vaak wittig
door uitwerpselen

Grote vogel met lange poten en dolkvormige snavel. Wit, vaak vuil, met zwarte slagpennen, die vers grijs gestreept zijn. Helderrode snavel, rode poten (vaak met witte sporen van uitwerpselen). Onvolwassen heeft zwarte snavel. Majestueuze vlieger op lange, gevingerde vleugels, kop gestrekt; zwart op vleugels raakt elkaar bijna op rug; ondervleugels wit met zwarte slagpennen.

L 95–100 cm | SPW 1,6–1,8 m | GW 2,5–3 kg

Zwarte ooievaar

Ciconia nigra

Zwarte ondervleugel;
witte buik en oksels

Ad ▲

Glanzend zwart
van boven;
zwarte staart

◀ Ad
Rode
snavel

Zwarte
borst

Rode poten

Juv ▲
Groene
poten en
snavel

Grote, slanke ooievaar met dunne nek, lange, slanke, rode snavel en lange, rode poten. Adult glanzend zwart op kop, nek, borst en bovenzijde; witte buik en kleine, witte driehoek onder vleugelbasis. Onvolwassen valer, donker olijfbruin met groenige poten en snavel. Vliegt op vlakke of gewelfde vleugels, niet gebogen als reiger, met rustige, krachtige vleugelslag, kop en poten gestrekt.

De perfecte gids voor wandelingen en vogelkijktochten!

- Beschrijft alle Europese broedvogels, standvogels, doortrekkers en dwaalgasten
- Elke soort is afgebeeld in vlucht en rust met de prachtige illustraties van Peter Hayman
- Met informatie over grootte, gewicht en afmetingen
- Doeltreffend te herkennen dankzij pictogrammen en kleurcodes
- Beschrijft ruim 450 soorten

In samenwerking met Vogelbescherming Nederland en Natuurpunt.

www.kosmosuitgevers.nl

www.vogelbescherming.nl

www.natuurpunt.be

ISBN 978 90 2156 4913

9 789021 564913